

Praca z bohaterem historycznym na poziomie hufca na przykładzie Hufca ZHP Poznań-Wilda im. Jana Kasprowicza¹

*Słowa kluczowe: wychowanie harcerskie, postać historyczna,
Hufiec ZHP Poznań-Wilda, Związek Harcerstwa Polskiego*

Hufiec jest jednostką terytorialną Związku Harcerstwa Polskiego (dalej ZHP) tworzoną głównie na terenie powiatów lub – w przypadku większych miejscowości – na terenie ich dzielnic. Zrzesza podstawowe jednostki organizacyjne ZHP, czyli drużyny harcerskie i gromady zuchowe. Jednostki te mogą zrzeszać się w szczepy i związki drużyn w celu realizacji pracy wychowawczej według podziału metodycznego ZHP. Hufiec ma także prawo posiadać nazwę, imię oraz sztandar². Nadane imię nie jest jednak tylko ładną nazwą – powinno nieść ze sobą wartość wychowawczą³. Znajduje to odzwierciedlenie chociażby w standardach kursów drużynowych, gdzie kandydaci uczą się, jak pracować z bohaterem swoich jednostek⁴. Jednym z hufców, gdzie ciekawie rozwiązano kwestie pracy z patronem hufca, jest Hufiec ZHP Poznań-Wilda im. Jana Kasprowicza.

Historia Hufca ZHP Poznań-Wilda im. Jana Kasprowicza

Na skutek rozwoju skautingu na ziemiach polskich, w tym w Wielkopolsce, zaczęły powstawać pierwsze drużyny skautowe w Poznaniu. Jedną z nich była drużyna im. Leszka

-
- 1 Niniejszy artykuł jest częściowo oparty na obronionej w 2020 r. na Wydziale Historii UAM pracy magisterskiej autorstwa Marty Włodarczyk-Rybackiej, *Postacie historyczne jako patroni drużyn i hufców Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1956–2019*.
 - 2 *Instrukcja tworzenia i działania hufca* – załącznik do Uchwały Głównej Kwatery ZHP nr 135/2024 z dnia 12 listopada 2024 r. w sprawie zatwierdzenia Instrukcji tworzenia i działania hufca, s. 3–4. https://gkzhp.sharepoint.com/:w:/r/sites/dokumentyhp/_layouts/15/Doc.aspx?sourcedoc=%7BA62E810C-788B-4E36-9576-49A8D30435C9%7D&file=Instrukcja%20tworzenia%20i%20dzia%25u0142ania%20hufca_zaznaczone%20zmiany.docx&action=default&mobileredirect=true [dostęp: 6.06.2025 r.].
 - 3 *Musztra i ceremoniał harcerski* – załącznik do Uchwały Głównej Kwatery ZHP nr 91/2019 z dnia 22 października 2019 r. w sprawie Regulaminu musztry i ceremoniału harcerskiego, s. 65–67. [https://gkzhp.sharepoint.com/sites/dokumentyhp/Lists/Dokumenty%20ZHP/Attachments/2906/u_gk_91_2019_zalacznik%20\[WERSJA%205,31MB\].pdf](https://gkzhp.sharepoint.com/sites/dokumentyhp/Lists/Dokumenty%20ZHP/Attachments/2906/u_gk_91_2019_zalacznik%20[WERSJA%205,31MB].pdf) [dostęp: 6.06.2025 r.].
 - 4 Uchwała Głównej Kwatery ZHP nr 84/2023 z dnia 23 listopada 2023 r. w sprawie dokumentu „Kształcenie kadry w ZHP”.

Białego⁵, powstała na terenie dzielnicy Wilda w 1913 r. Jej pierwszym drużynowym został Antoni Wysocki – późniejszy powstaniec wielkopolski. Początkowo na terenie Poznania pod koniec 1913 r. utworzono koedukacyjny hufiec „Zorza”, w skład którego weszły drużyny męskie oraz żeńskie, w tym wspomniana Drużyna im. Leszka Białego. W związku z zakazem prowadzenia drużyn skautowych wydanym przez władze niemieckie w 1915 r., Drużyna im. Leszka Białego działała przez około rok w konspiracji jako Klub Sportowy „Wisła”⁶.

Kolejne lata działalności skautowej upływają względnie spokojnie, aż do roku 1918, gdy wybucha powstanie wielkopolskie. Skauci zrzeszeni na Wildzie ochoczo dołączają do oddziałów powstańczych. Chłopcy pełnią rolę gońców, dziewczęta zaś włączają się do służby sanitarnej. Dorośli druhowie dołączają do bezpośredniej walki. Pierwszy wildecki drużynowy Antoni Wysocki wraz ze swoją kompanią dokonuje m.in. zdobycia gmachu Prezydium Policji, zdobycia koszar oraz bierze udział w wyzwoleniu lotniska na Ławicy⁷.

Po odzyskaniu niepodległości drużyny skautowe weszły w skład Związku Harcerstwa Polskiego. W 1919 r. powołano Naczelnictwo Harcerskich Drużyn Wielkopolskich, zaś Hufiec „Zorza” rozwiązano, tworząc dwa osobne hufce – dla harcerek i dla harcerzy. Czasy dwudziestolecia międzywojennego przyniosły upragnioną stabilizację i okazję do rozwoju.

W 1928 r. na Wildzie powstały pierwsze gromady „Wilczków”, zaś rok później drużyny wildeckie uczestniczyły w II Zlocie Narodowym Harcerzy w Poznaniu, celem uczczenia 10. rocznicy odzyskania niepodległości. Liczne reformy organizacyjne doprowadziły ostatecznie do powstania w 1934 r. VIII Hufca Harcerzy. Harcerki pozostały tymczasowo we własnych strukturach⁸.

W 1935 r. drużyny harcerskie z terenów poznańskiej Wildy wzięły udział w Jubileuszowym Zlocie w Spale z okazji 25-lecia Harcerstwa Polskiego. Komendantem Harcerskich Drużyn Ochotniczych, które przygotowywały teren zlotu, był hm. Feliks Kapczyński z 20 Poznańskiej Drużyny Harcerzy, a w ich skład wchodził także harcerze z 10 Poznańskiej Drużyny Harcerzy im. Leszka Białego. W samym zlocie uczestniczyła także 23 Poznańska Drużyna Harcerzy im. Gen. J. L. Sowińskiego w liczbie 30 harcerzy pod opieką dh. Janusza Kokorniaka⁹.

W okresie przedwojennym miały miejsce jeszcze dwa istotne wydarzenia w życiu wildeckich harcerzy. W 1937 r. reorganizację przeszła także Organizacja Harcerek, tym samym wildeckie harcerki weszły w skład II Hufca Harcerek. VIII Hufiec Harcerzy w lutym 1939 r. przyjął za swojego patrona poetę Jana Kasprowicza. W czerwcu 1939 r. nastąpiło uroczyste nadanie imienia i sztandaru, w obecności córki poety – Anny z Kasprowiczów Jarockiej¹⁰.

W czasie II wojny światowej jawna działalność harcerska została zawieszona. Wielu harcerzy i instruktorów wzięło udział w kampanii wrześniowej 1939 r., a później włączyło się

5 Obecnie: 10 Poznańska Drużyna Harcerzy im. Leszka Białego.

6 <https://poznanwilda.zhp.pl/kalendarium-hufca/#top> [dostęp: 6.06.2025 r.].

7 Ibidem.

8 Ibidem.

9 Ibidem.

10 Ibidem.

w różnorakie formy walki z okupantem. Łącznie w latach 1939-1945 w walce za ojczyznę zginęło 34 reprezentantów wildeckiego harcerstwa. Zostali upamiętnieni w specjalnej publikacji oraz na tablicy pamiątkowej, która obecnie znajduje się na ścianie Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 18 w Poznaniu¹¹.

Już w marcu 1945 r. zaczęły wznawiać swą działalność drużyny harcerskie na Wildzie. Harcerki weszły w skład III Hufca Harcerek, zaś harcerze odtworzyli VIII Hufiec Harcerzy im. Jana Kasprowicza. W lipcu 1945 r. hm. Leon Królak, przedwojenny komendant hufca, przekazał ukrywany przez siebie sztandar nowym władzom. Powrócono do regularnej pracy harcerskiej, zorganizowano pierwszy powojenny obóz letni. We wrześniu 1945 r. dawna 9 Poznańska Drużyna Harcerzy podejmuje decyzję o odłączeniu się i utworzeniu w pobliskiej dzielnicy Dębiec IX Hufca Harcerzy im. Andrzeja Małkowskiego.

W 1950 r. na skutek decyzji władz komunistycznych działalność ZHP na terenie kraju zostaje zawieszona. Brak jednak w źródłach informacji o tym, czy wildeccy harcerze i harcerki działali konspiracyjnie do 1956 roku¹².

Po Zjeździe Łódzkim w roku 1956 powstaje X Hufiec Harcerstwa im. Jana Kasprowicza na Wildzie oraz IX Hufiec Poznań-Dębiec im. Andrzeja Małkowskiego. W 1957 r. wildecki hufiec przeżywa ogromny napływ dzieci i młodzieży w swoje szeregi. W 1960 r. z okazji 100. rocznicy urodzin patrona hufca Jana Kasprowicza Krąg Instruktorski zorganizował wycieczkę do Zakopanego oraz do Inowrocławia. W grudniu tego roku odbyła się również pierwsza Wieczornica Kasprowiczowska – uroczysta akademicka o charakterze artystycznym dla kadry hufca. Swoją obecnością zaszczyliła ją wtedy wdowa po poecie – Maria Kasprowiczowa¹³.

W 1961 r., po kolejnej reorganizacji struktur ZHP na terenie Poznania, następuje połączenie hufców z Wildy i Dębca, które od tego czasu tworzą wspólnie Hufiec Poznań-Wilda im. Jana Kasprowicza. W 1962 r. Komenda Chorągwi zakwestionowała prawo do noszenia imienia poety przez hufiec ze względu na brak udokumentowania tego w źródłach i na drodze służbowej. Komenda hufca podjęła decyzję o przekazaniu sztandaru w 1963 r. do muzeum poety w Inowrocławiu jako depozyt, gdzie pozostaje do dziś. Społeczeństwo dzielnicy w maju 1964 r. ufundowało harcerzom nowy sztandar. W 1967 r. decyzją II Konferencji Sprawozdawczo-Wyborczej podjęto starania o ponowne nadanie imienia Jana Kasprowicza drogą służbową, co ostatecznie udało się w roku 1970¹⁴.

W 1975 r. Komenda Hufca dokonała zakupu ziemi o powierzchni 6,7 ha we wsi Kaplin w gminie Międzychód, która stanowi odtąd bazę obozową hufca. W październiku 1976 r. odsłonięto tablicę upamiętniającą harcerzy poległych w latach 1935-1945, zaś w 1980 powołano Kapitułę Odznaki Kasprowiczowskiej, która odpowiada za propagowanie postaci patrona w wildeckim środowisku¹⁵.

11 Komisja Historyczna Hufca ZHP Poznań-Wilda, *Straty osobowe wildeckiego Hufca ZHP Chor. Wlkp. 1939–1945*, Poznań 1980.

12 <https://poznanwilda.zhp.pl/kalendarium-hufca/#top> [dostęp: 6.06.2025 r.].

13 Ibidem.

14 Ibidem.

15 Ibidem.

W latach 80. XX wieku harcerze wildecy mocno zaangażowali się w wydarzenia o charakterze ogólnopolskim. Reprezentacje drużyn brały udział m.in. w wystawie z okazji 70-lecia harcerstwa w Muzeum na Woli w Warszawie, w Złocie Jubileuszowym w Krakowie, w „Pogotowiu zimowym”. W sierpniu 1982 r. Naczelnikiem ZHP został wywodzący się z Hufca Poznań-Wilda hm. Ryszard Wosiński. Harcerze wildecy brali również udział w Białej Służbie podczas pielgrzymek Jana Pawła II do Polski w 1983 i 1986 roku¹⁶.

Po powołaniu do życia Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej w 1989 r. przechodzi do niego I szczepek działający na terenie Wildy przy Szkole Podstawowej nr 5 w Poznaniu.

W grudniu 1992 r. Hufiec ZHP Poznań-Wilda jest wizytowany przez Światową Organizację Ruchu Skautowego (WOSM) oraz Światowe Stowarzyszenie Przewodniczek i Skautek (WAGGS), co było spowodowane wnioskiem ZHP o przyjęcie w skład tych organizacji. Wizytowano 10 PDH, Komisję Historyczną oraz Harcerski Klub Łączności. W 1997 r. do wildeckiego hufca dołączono Hufiec Poznań-Rataje, a wildecy harcerze pomagali w kolejnej Białej Służbie, a ponadto włączyli się w pomoc powodzianom¹⁷.

W XXI wieku Hufiec Poznań-Wilda świętował trzy okrągłe jubileusze – 90-lecia (2003), 100-lecia (2013) oraz 110-lecia (2023). Obchodom tym towarzyszyły liczne imprezy, w tym wystawy historyczne, zloty pokoleń i obrzędowe ogniska. W roku 2004 powołano sztab Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, który z sukcesem funkcjonuje do dzisiaj i jest prawdopodobnie jedynym harcerskim sztabem tej fundacji w Poznaniu. Hufiec przetrwał także pandemię COVID-19 i – dzięki systematycznej pracy drużyn – wyrównał swój stan liczbowy w ciągu 3 lat do stanu sprzed epidemii. Hufiec działa obecnie na terenie Wildy, Dębca, os. Czecha w Poznaniu, a także na terenie Wir i Pobiedzisk. Składa się z 4 szczepek (zrzeszających 19 drużyn), 2 drużyn samodzielnych, 1 kręgu seniorów, 1 kręgu instruktorskiego, 1 Klubu Łączności oraz Klubu Górskiego¹⁸.

Życiorys Jana Kasprowicza

Jan Kasprowicz urodził się 12 grudnia 1860 r. w Szymborzu (obecnie dzielnica Inowrocławia), w ubogiej chłopskiej rodzinie, w której nikt nie potrafił czytać ani pisać. Początkowo uczęszczał do szkoły w Szymborzu, następnie do gimnazjum w Inowrocławiu (1870-1880). Sfinansowanie jego nauki było możliwe dzięki bogatym znajomym. Po roku 1874 należał do tajnego koła młodzieży polskiej „Wincenty Pol”. Była to młodzieżowa organizacja o charakterze patriotycznym, której działalność skupiała się na kultywowaniu polskiej tradycji, a także samokształceniu w zakresie polskiego języka i historii. Wtedy też powstają pierwsze utwory poetyckie Kasprowicza. Ze względu na zaangażowanie w organizacje patriotyczne i otwarte manifestowanie polskości był kilkakrotnie relegowany ze szkół w Poznaniu, Opolu i Raciborzu. Upragnioną maturę zdał dopiero w 1884 r. w wieku 24 lat w Gimnazjum Marii Magdaleny w Poznaniu¹⁹.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ <https://poznanwilda.zhp.pl> [dostęp: 6.06.2025 r.].

¹⁹ <https://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/jan-kasprowicz-1860-1926-poeta-tlumacz-krytyk-profesor> [dostęp: 7.06.2025 r.].

Pod zdanej maturze Jan Kasprowicz rozpoczął studia filozoficzne i historyczne w Lipsku, które przerwał po ukończeniu pierwszego semestru. W listopadzie 1884 r. przeniósł się do Wrocławia i zapisał się na Wydział Filozoficzny jako student historii. Uczestniczył również w pracach Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego. Od roku 1886 do 1888 był żonaty z Teodozją Szymańską. Za udział w tzw. procesie Kräckera został skazany na 6 miesięcy więzienia i skreślony z listy studentów. W 1889 r. przeniósł się do Lwowa²⁰.

Kariera pisarska Kasprowicza rozwija się intensywnie od roku 1885. Współpracował z takimi czasopismami jak „Kraj”, „Przegląd Tygodniowy”, „Głos”, „Przegląd Społeczny”, „Ateneum”, warszawskim „Życiem” czy paryskim „Wolnym Polskim Słowem”. Teksty z tych gazet zostały opublikowane w jego pierwszym tomiku *Poezje* wydany w 1888 r. We Lwowie stał się także redaktorem i krytykiem literackim i teatralnym, publikując w „Kurierze Lwowskim”²¹.

W 1893 r. po raz drugi stanął na ślubnym kobiercu, poślubiając Jadwigę Gąsowską, z którą miał dwie córki – Jadwigę i Annę. Niestety, w 1901 r. Jadwiga odeszła od Kasprowicza, wiążąc się z jego przyjacielem Stanisławem Przybyszewskim. Pod względem literackim był to owocny czas dla Kasprowicza. Wydał wtedy takie utwory jak poemat *Chrystus*, tomik poezji *Z chłopskiego zagonu*, dramat *Świat się kończy* czy jeden z najbardziej znanych jego utworów *Krzak dzikiej róży*. Bardzo angażował się w literackie życie Lwowa – działał w Kole Literacko-Artystycznym, należał do Związku Naukowo Literackiego, był członkiem Towarzystwa im. Adma Mickiewicza oraz Towarzystwa im. Stanisława Staszica. Odbywał liczne podróże po Europie, a w 1904 r. uzyskał doktorat na Uniwersytecie Lwowskim²².

W 1906 r. postanowił przenieść się do Poronina, w ukochane przez niego góry. W 1909 r. został mianowany profesorem nadzwyczajnym Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Lwowskiego. Objął tu utworzoną specjalnie dla niego Katedrę Literatury Porównawczej²³.

W 1911 r. poślubił swą ostatnią żonę – Marię Bunin, córkę rosyjskiego generała. Choć dzieliła ich ogromna różnica wieku, byli zgodnym i kochającym małżeństwem. W tym samym roku Kasprowicz wydał tom poezji *Chwile*. Wybuch I wojny światowej zastał ich w Poroninie, gdzie Kasprowicz pracował nad przekładami zagranicznych dzieł na język polski. Naturalnie, zaangażował się w działalność organizacji niepodległościowych²⁴.

W 1915 r. powrócił do Lwowa, gdzie poświęcił się pracy na uniwersytecie. Ponadto zaangażował się w działalność Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych. W 1919 r. otrzymał propozycję objęcia posady na nowopowstałym Uniwersytecie Poznańskim, jednak nie przyjął jej. W latach 1921–1922 był rektorem Uniwersytetu Lwowskiego²⁵.

Po ukończonej kadencji rektorskiej, ze względu na stan zdrowia, wniósł o urlop zdrowotny. W 1923 r. przeniósł się na stałe do Zakopanego, do domu o nazwie Harenda.

20 Ibidem.

21 Ibidem.

22 Ibidem.

23 Ibidem.

24 Ibidem.

25 Ibidem.

W 1924 r. wydał ostatni tomik poezji *Mój świat*. Pogarszający się stan zdrowia doprowadził do jego śmierci w sierpniu 1926 r. Pierwotnie został pochowany na Cmentarzu Zasłużonych w Zakopanem. Dzięki licznym staraniom jego żony, został pochowany zgodnie ze swoją wolą – w mauzoleum zbudowanym obok jego domu na Harendzie²⁶.

Pierwsze nadanie imienia Jana Kasprowicza – 1939

Temat pracy z bohaterem w Związku Harcerstwa Polskiego przez wiele lat traktowany był jako swego rodzaju „oczywistość”. Nieliczne źródła, takie jak *Wiadomości Urzędowe ZHP*, zawierały niewielkie wzmianki o tym, kto powinien być bohaterem jednostki. Na przełomie lat 20. i 30. XX wieku mamy kilka tego typu uwag w oficjalnych dokumentach organizacji. Główna Kwatera ZHP nakazała do wniosku o przyjęcie danej postaci za patrona dodawać jej życiorys. Spowodowane to było zjawiskiem przyjmowania przez drużyny postaci lokalnych, nieznanych powszechnie²⁷. Sześć lat później napomniano jednostki, aby nie przyjmować za patrona Marszałka Józefa Piłsudskiego – który został przyjęty przez Związek Harcerstwa Polskiego jako patron ideowy całej organizacji²⁸. Przełom nastąpił w 1938 r., kiedy Naczelniczka Harcerki w swym rozkazie załączyła *Instrukcję w sprawie patronek (patronów) drużyn harcerki*. Prawdopodobnie jest to pierwsza zachowana w źródłach instrukcja tego rodzaju. Według przygotowanych zaleceń patronem powinna być osoba nieżyjąca, zasłużona, której życiorys mógłby być utożsamiany z ideami harcerskimi. Historia tej postaci powinna również być aktualna dla harcerki, które chciałyby się nią inspirować i podążać jej śladem²⁹. W okresie od 1939 do 1956 r., ze względu na działalność w konspiracji i czasową delegalizację ZHP, organizacja nie wytworzyła wytycznych dotyczących powoływania patrona i pracy wychowawczej opartej na jego życiorysie³⁰.

W takiej sytuacji przyszło VIII Hufcowi Harcerzy w Poznaniu przyjąć imię Jana Kasprowicza – poety młodej polski. W źródłach nie odnajdujemy więc szczegółowego planu Kampanii „Bohater”³¹. Nie pozostawiono jednak tej wielkiej sprawy bez odpowiedniego nadzoru. Na początku 1939 r. zawiązano tzw. Komitet Kasprowiczowski VIII Hufca Harcerzy w Poznaniu, odpowiedzialny za przygotowanie publikacji *Janowi Kasprowiczowi młodzież harcerska*³². W publikacji zawarto m.in. *Rozkaz Komendanta VIII Hufca Harcerzy o powołaniu patrona*, publikacje i artykuły postaci związanych z poetą, np. jego córki Anny Jarockiej, czy obszernie wyjaśnienie Stanisława Waszaka dotyczące tego, jakie cechy Jana Kasprowicza są cenne dla wildeckiej młodzieży harcerskiej³³.

26 Ibidem.

27 *Wiadomości Urzędowe ZHP*, 1925, nr 6, *Rozkaz N. Z.H.P. L. 21 z dn. 6 VI 1925 r.*

28 *Wiadomości Urzędowe ZHP*, 1936, nr 11, *Rozkaz Naczelnictwa Z.H.P. L. 5 z dnia 15 marca 1936 r.*

29 *Wiadomości Urzędowe ZHP*, 1938, nr 1, *Załącznik do Rozkazu Naczelniczki Harcerki L. 1 z dnia 15 I 1938 r.*

30 Wnioski na podstawie przeprowadzonej w lutym 2019 r. kwerendy naukowej w Muzeum Harcerstwa w Warszawie.

31 Ustalenia te wynikają z dwóch kwerend naukowych – pierwsza z lutego 2019 r. przeprowadzona została w Muzeum Harcerstwa, druga – z okresu wrzesień-grudzień 2019 r. – została przeprowadzona w zasobach Komisji Historycznej Hufca ZHP Poznań-Wilda. Podczas żadnej z nich nie udało mi się odnaleźć źródeł mówiących o ewentualnej Kampanii „Bohater” z roku 1938/39 z wyjątkiem publikacji „Janowi Kasprowiczowi młodzież harcerska”.

32 L. Królak, S. Waszak, *Janowi Kasprowiczowi młodzież harcerska*, Poznań 1939.

33 Ibidem, s. 3–65.

Jak wspomniano w Uchwale Starszyny Hufca, Jan Kasproicz był dla harcerzy „wzorem „Mocnego Człowieka”, „Nieskazitelnego”, wskazującego powszechnie, jak to z cha-ty wiejskiej stanąć można na szczytach społecznych, naukowych i religijnych³⁴. Ponadto w Rozkazie Komendanta Hufca L/5/1939 z dnia 8 czerwca 1939 r. Komenda Hufca i Rada Drużynowych określała Kasproicza mianem „wyraziciela głębokich natchnień Polski Odrodzonej”³⁵. W tym dokumencie zostały również zawarte wskazania pracy z nowym patronem, tak aby został on przez harcerzy jak najlepiej przyjęty. Zalecano, aby organizo-wane wieczorki dyskusyjne i uroczystości zawierały w scenariuszach fragmenty poezji Ka-sproicza, dzięki czemu harcerze mogli lepiej zapoznać się z jego twórczością. Wycieczki krajoznawcze powinny odbywać się w miejscach związanych z życiem poety – na Kuja-wach, na Podhalu, w Tatrach. Uroczyste zbiórki całego hufca miały odbywać się 12 grud-nia w rocznicę urodzin poety oraz 24 czerwca w dniu św. Jana. Co roku, 1 sierpnia, w rocz-nicę śmierci Kasproicza, specjalna delegacja z hufca miała udawać się na uroczystości na Harendę. Delegacja miała składać się z członka Komendy Hufca oraz tego drużynowego, który najlepiej zrealizował swój plan roczny. Wybuch II wojny światowej prawdopodobnie jednak uniemożliwił realizację tych założeń³⁶. Niemniej jednak przedstawione w Rozkazie wytyczne można uznać za swoistą wewnętrzną instrukcję pracy z bohaterem hufca.

Komitet Kasproiczowski nie poprzestał jednak tylko na wprowadzeniu wytycznych. 18 czerwca 1939 r. zorganizowano wielkie uroczystości, w ramach których odbyła się uroczysta akademія oraz poświęcono sztandar hufca. Wśród gości pojawili się Anna Jarocka – córka poety, Kornel Makuszyński – jego przyjaciel oraz prezydent Poznania Cyryl Ratajski³⁷.

W ramach programu uroczystości o 9.30 odbyła się uroczysta Msza święta z poświęce-niem sztandaru w Kościele p.w. Zmartwychwstania Pańskiego. Następnie nastąpiła defilada przed „Domem żołnierza” poprzedzająca akademię. Samą akademię podzielono na część literacką, harcerską oraz artystyczną. W pierwszej z nich wygłoszono referaty o twórczo-ści poety, w drugiej nastąpiło odczytanie uroczystego rozkazu oraz wręczono sztandar, na który część harcerzy złożyła Przysiężenie Harcerskie. Odśpiewano hymn hufca – utwór „Rozkaz” autorstwa Jana Kasproicza, a także dokonano wpisu do Złotej Księgi.

W części artystycznej wykonano utwory Kasproicza, a całość wydarzenia zakończono uroczystym odśpiewaniem „Roty”³⁸.

Dodatkowo odbyło się kilka równoległych wydarzeń, m.in. Złot Hufca w podpoznańskim Puszczykowie, gdzie odmówiono modlitwę za duszę patrona. 11 czerwca 1939 r. w au-dycji radiowej dla dzieci wygłoszono nieznane wiersze Kasproicza skierowane do jego wnuków, a dzień później wyemitowano audycję dla starszej młodzieży „Harcerstwo

34 Komisja Historyczna Hufca ZHP Poznań-Wilda im. Jana Kasproicza, Zespół: *Wystawa 75-lecia. Migawki z życia hufca. „Kasproiczowskie tradycje”*, sygn. B/III/4, Uchwała Starszyny Hufca Harcerzy z dnia 8 lutego 1939 r., odbitka fotograficzna.

35 Rozkaz Komendanta VIII Hufca Męskiego w Poznaniu L. 5/1939, z dnia 8 lutego 1939 r. [w:] *Janowi Kasproiczowi młodzież harcerska*, s. 7.

36 Ibidem, s. 8.

37 L. Królak, S. Waszak, *Janowi Kasproiczowi młodzież harcerska*, Poznań 1939, s. 62.

38 Ibidem, s. 60.

Poznańskie w hołdzie Janowi Kasproviczowi”. Zwieńczeniem prac Komitetu Kasproviczowskiego było uroczyste ognisko na Rynku Wildeckim w Poznaniu 17 czerwca 1939 r.³⁹

Z analizy źródłowej wysnuć można wniosek, iż pierwsze przyjęcie patrona przez VIII Wildecki Hufiec Harcerzy miało charakter doraźnych działań, które nastąpiły już po przyjęciu Kasprovicza za bohatera hufca. Ze względu na brak źródeł trudno jest jednoznacznie stwierdzić, czy kadra instruktorska podjęła w roku 1939, a także w latach poprzednich, działania przygotowawcze. Rozwój pracy z bohaterem w hufcu zahamował wybuch II wojny światowej. Z okresu 1945(1956)–1962 nie zachowały się źródła mówiące o przeprowadzaniu pracy wychowawczej w oparciu o postać Jana Kasprovicza⁴⁰.

Drugie nadanie imienia Jana Kasprovicza – 1970

W roku 1962 Komenda Chorągwi podważyła prawo noszenia imienia Jana Kasprovicza przez Hufiec Poznań-Wilda. Oficjalnym powodem takiej decyzji był brak udokumentowania takiej tradycji przez hufiec w źródłach i na drodze służbowej. Hufiec Poznań-Wilda stanął przed wyzwaniem ponownego przeprowadzenia Kampanii „Bohater”.

W okresie od 1963 do 1970 r. Hufiec funkcjonował bez formalnego patrona, zaś w 1964 r. przekazano historyczny sztandar hufca do Muzeum poety w Inowrocławiu, na zasadzie depozytu, gdzie jest przechowywany do dziś⁴¹.

W omawianym okresie w źródłach pojawiło się kilka rozbudowanych instrukcji dotyczących nadawania patrona oraz pracy wychowawczej w oparciu o jego postać. Pierwszym przykładem takiego dokumentu był wydany w 1957 r. *Zbiór instrukcji i regulaminów Głównej Kwatery Harcerstwa*. Wśród nich znalazły się wytyczne dotyczące przyjmowanego patrona. Władze ZHP wyraźnie zaznaczyły, iż każda drużyna powinna posiadać bohatera swojej jednostki, a postać ta powinna być niezjąca, zasłużona w walce o wolność, powinna stanowić wzór życia i postępowania dla harcerzy. Po raz pierwszy podkreślono również to, że przyjęty patron powinien być narzędziem do realizacji idei harcerskich. Mimo to instrukcja ta nie zawierała wytycznych dotyczących tego, jak realizacja Kampanii „Bohater” powinna wyglądać⁴².

W obliczu braku dokumentów służbowych precyzujących formę przyjmowania bohatera Hufiec Poznań-Wilda zaplanował własną Kampanię „Bohater” jako półroczny cykl wydarzeń w okresie styczeń–czerwiec 1970 r. Kampanię rozpoczynała uroczysta Rada Hufca, która powołała Komitet Nadania Imienia. W styczniu 1970 r. złożono wieniec przy grobie Kasprovicza na Harendzie, a także pod pomnikiem Lenina w Poroninie, co nie powinno dziwić, biorąc pod uwagę charakter organizacji w omawianym okresie⁴³.

39 Ibidem, s. 65.

40 Na podstawie kwerendy przeprowadzonej w zbiorach Komisji Historycznej Hufca ZHP Poznań-Wilda im. Jana Kasprovicza w czerwcu 2025 r.

41 <https://poznawilda.zhp.pl> [dostęp: 6.06.2025 r.].

42 *Zbiór instrukcji i regulaminów Głównej Kwatery Harcerstwa*, Katowice 1957, s. 7.

43 *Jan Kasprovicz – bohater hufca /4/ Ciągłość tradycji imienia Jana Kasprovicza w Wildeckim środowisku harcerskim /3/*, oprac. Komisji Historycznej Komendy Hufca ZHP Poznań-Wilda im. Jana Kasprovicza, Poznań 1976, s. 19–27.

W lutym 1970 r. harcerze wzięli udział w alercie hufca „Na tropach harcerzy sprzed 30 lat”, wmurowaniu aktu erekcyjnego pod pomnik harcerzy nad Maltą oraz realizacji czynów społecznych. W marcu 1970 r. odbył się turniej wiedzy o Leninie oraz Rada Hufca, podsumowująca dotychczasowe realizowanie Kampanii „Bohater”. W kwietniu odbyła się sesja naukowa poświęcona postaci Jana Kasprowicza oraz zjazd z okazji 100. rocznicy urodzin Lenina. W maju nastąpił uroczysty przegląd drużyn i szczepów, zaś w czerwcu wildecki harcerze uczestniczyli w zlocie drużyn wielkopolskich, apelu poległych czy odsłonięciu pomnika poległych harcerzy. Śledząc program tych wydarzeń, można wysnuć wniosek, że proces poznawania postaci Jana Kasprowicza był bardzo ubogi w wydarzenia związane z nim samym⁴⁴.

Po analizie takiego stanu rzeczy Komenda Hufca podjęła decyzję o wprowadzeniu obowiązkowego dla każdej jednostki cyklu niesprawnościowego „Jan Kasprowicz – bohater hufca”. Jego celem było zapoznanie najmłodszych z działalnością i twórczością patrona hufca. Dla zuchów przewidziano cykl zbiórek. Pierwsza z nich za swój główny temat przyjęła Śladami Jana Kasprowicza. Podczas niej zuchy po wysłuchaniu gawędy o Janie Kasprowiczu miały za zadanie wykonać specjalny okrzyk jemu poświęcony, a także wybrać się do biblioteki lub księgarni, aby odnaleźć tomiki jego poezji. W ramach zadania międzyzbiórkowego zuchy miały poszukać materiałów do wykonania kącika Kasprowiczowskiego w harcówce. Druga zbiórka poświęcona była wykonywaniu albumu lub wystawy o Janie Kasprowiczu oraz nauce hymnu hufca. Trzecia zbiórka nosiła tytuł *Kasprowicz i Lenin na Podhalu*, a podstawą przyswojenia wiedzy o tych postaciach było przygotowanie przez zuchy przedstawienia teatralnego. Ostatnia zbiórka odbywała się w formie uroczystego ogniska, z podsumowaniem zdobytej wiedzy o Janie Kasprowiczu. Ze względu na jego charakter zuchy nie otrzymywały żadnej sprawności ani odznaki⁴⁵.

Pion harcerek zamiast cyklu zbiórek otrzymał do wykonania 5 zadań w okresie od 1 lutego do 15 maja 1970 r. Pierwsze 3 zadania miały charakter obowiązkowy, pozostałe zaś były do wyboru przez drużynę. Pierwsze zadanie polegało na wykonaniu kroniki lub albumu – tematem mogła być biografia Kasprowicza, jego poezja czy określone zjawisko z nim związane, np. opisywanie przez poetę przyrody w jego twórczości. Zadanie to mogły realizować zarówno zastępy, jak i cała drużyna. Za wzorowe wykonanie tego zadania harcerze mogli dodatkowo otrzymać sprawność zespołową Historycznym Szlakiem oraz indywidualne sprawności – Kronikarza i Plastyka. Ponadto harcerze wykonywali pamiątkowe wpisy do kroniki, które brały potem udział w hufcowym konkursie z nagrodami⁴⁶. Drugim zadaniem była organizacja „Kominka Kasprowiczowskiego” – uroczystej zbiórki przy ognisku poświęconej nowemu patronowi, w której należało wykorzystać elementy twórczości poety. Tutaj również istniała możliwość zdobycia sprawności zespołowych Kominek Kasprowiczowski, Organizator Wolnego Czasu oraz indywidualnych takich jak Recytator, Gawędziarz, Plastyk czy Dekorator⁴⁷. Zadanie trzecie polegało na wykonaniu gazetki biograficznej o Janie Kasprowiczu – te brały udział w konkursie na poziomie

44 Ibidem, s. 24.

45 Ibidem, s. 25–26.

46 Ibidem, s. 28.

47 Ibidem, s. 28.

szczepów. Za to zadanie można było otrzymać sprawność zespołową Gazetka o Janie Kasproviczu oraz indywidualną – Gawędziarz, Plastyk lub Redaktor⁴⁸. Zadanie czwarte, pierwsze z tych do wyboru, skupiało się na organizacji wieczoru poezji Kasprovicza dla starszych klas w szkole, w której działała dana drużyna. Oprócz recytacji powinno nastąpić omówienie co trudniejszych fragmentów twórczości. Ponownie można był zdobyć sprawności Organizatora Wolnego Czasu i Recytatora⁴⁹. W zadaniu piątym, harcerze mogli zorganizować konkurs recytatorski na poziomie szczepu, przy czym obowiązkowo należało przygotować regulamin konkursu i listę wierszy obowiązkowych⁵⁰.

Kampania „Bohater” dla pionu starszoharcerskiego została podzielona na trzy etapy. Pierwszy z nich trwał od stycznia do lutego 1970 r. i polegał na zbieraniu materiałów i informacji dotyczących życia i działalności Kasprovicza, ze szczególnym uwzględnieniem jego działalności politycznej. Na ostatniej zbiórce w lutym zdobyte materiały miały posłużyć harcerzom do opracowania charakterystyki działalności Kasprovicza w zakresie społeczno-politycznym⁵¹. W etapie drugim, który przypadł na marzec i kwiecień 1970 r., drużyny starszoharcerskie we współpracy z Młodzieżowymi Kręgami Instruktorskimi przygotowywały wystawy i gazetki związane z Janem Kasproviczem. Gazetki te miały stać się częścią wystawy zaplanowanej na grudzień⁵². W etapie trzecim, trwającym od maja aż do uroczystości zaplanowanych na czerwiec 1970 r., drużyny przygotowywały program uroczystej akademii – Wieczornicy Kasproviczowskiej oraz przeprowadzały wewnętrznie quiz „Kasprovicz i rewolucja październikowa”. Harcerze, którzy uzyskali najlepsze wyniki, rywalizowali potem w quizie na poziomie hufca. W ostatnich dniach maja miała odbyć się impreza, która podsumowywałaby wszystkie działania⁵³.

W omawianym okresie nie istniała metodyka wędrownicza rozumiana współcześnie, tj. przewidująca działania metodyczno-programowe dla harcerzy w wieku lat 16 i powyżej. Następnym etapem przewidzianym dla harcerzy po byciu członkiem drużyny starszoharcerskiej była przynależność do Młodzieżowego Kręgu Instruktorskiego. Również dla tych zespołów przewidziano w ramach Kampanii „Bohater” zadania do wykonania.

W pierwszym etapie, trwającym od stycznia do marca 1970 r., Młodzieżowe Kręgi Instruktorskie brały udział w turnieju o tytuł Zwycięskiego Młodzieżowego Kręgu Instruktorskiego. Turniej ten obejmował zagadnienia ogólnoharcerskie, społeczne, polityczne oraz życiorys i działalność Kasprovicza⁵⁴. W drugim etapie, w okresie od kwietnia do maja 1970 r., Kręgi Instruktorskie organizowały we współpracy z drużynami starszoharcerskimi Wieczornice Kasproviczowskie odbywające się na terenie szkół średnich. Etap drugi kończył się eliminacjami, które miały wyłonić drużynę organizującą Wieczornicę Kasproviczowską dla całego hufca⁵⁵.

48 Ibidem, s. 29.

49 Ibidem, s. 29.

50 Ibidem, s. 29.

51 Ibidem, s. 30.

52 Ibidem, s. 30.

53 Ibidem, s. 31.

54 Ibidem, s. 31.

55 Ibidem, s. 31.

Zrealizowana Kampania „Bohater” przyniosła oczekiwany efekt. Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Poznań-Wilda w dniu 4 czerwca 1970 r. nadało Uchwałą nr 11/38/70 hufcowi imię Jana Kasprówicza. Oficjalne uroczystości odbyły się 6–7 czerwca 1970 r. W ich ramach zorganizowano zlot drużyn wildeckich w Ogrodzie Jordanowskim przy ul. Bema (obecnie Dolna Wilda), apel poległych, ognisko o Janie Kasprówiczu, uroczystą Radę Hufca oraz uroczystość nadania imienia na Rynku Wildeckim, gdzie poświęcono nowy sztandar hufca ufundowany przez społeczeństwo wildeckie⁵⁶.

W porównaniu do Kampanii „Bohater” z 1939 r. ta z roku 1970 była zdecydowanie bardziej rozbudowana. Przewidywała zadania dla zuchów, harcerek i harcerzy, mające podobną formę i charakter. Pojawiało się w niej również bardzo wiele elementów PRL-owskiej propagandy, wkomponowano w nią wiele działań dotyczących postaci Włodzimierza Lenina. Mimo to Kampanię można uznać za sukces ze względu na szeroki zakres działań programowych, próbę dostosowania ich do wieku i możliwości zuchów i harcerzy oraz powiązania ich z możliwością zdobywania istniejących instrumentów metodycznych.

Kapituła Odznaki Kasprówiczowskiej

W 1980 r., 10 lat po ponownym przyjęciu imienia Jana Kasprówicza, Rada Hufca podjęła decyzję o utworzeniu specjalnej odznaki i zespołu zajmującego się pracą z patronem hufca. Tym samym powołano do życia Kapitułę Odznaki Kasprówiczowskiej. Pierwszym zadaniem nowo powstałego zespołu było stworzenie wymagań do zdobywania odznaki oraz narzędzi weryfikacji realizacji zadań. Wymagania podzielono dla pionu HSPS, instruktorów działających w drużynach oraz pozostałych instruktorów. Podjęto również decyzję o utworzeniu sprawności zespołowej – Tytułu Drużyny Kasprówiczowskiej⁵⁷.

Harcerze starsi (HSPS) w ramach zdobywania odznaki mieli zapoznawać się z życiorysem patrona, uwzględniając przy tym znaczenie i rolę, jaką pełniła w jego życiu edukacja. Informacje te powinni opracować w formie notatnika, zaznaczając też działalność patriotyczną i społeczno-polityczną, a także twórczość poety. Wymagano od nich znajomości Hymnu Hufca – utworu Kasprówicza „Rozkaz” oraz odbycia wycieczki na Harendę do Zakopanego i do muzeum Jana Kasprówicza w Szymborzu⁵⁸. Instruktorom pracującym w drużynach przyznawano odznakę, jeżeli zrealizowali z drużyną program związany z patronem z 1970 r. na poziomie zuchowym lub harcerskim, a odznakę uzyskało co najmniej 50% członków drużyny⁵⁹. Z kolei instruktorzy nieangażujący z drużyną, a zrzeszeni

56 Komisja Historyczna Hufca ZHP Poznań-Wilda im. Jana Kasprówicza, Zespół: *Dbanie o pamięć Jana Kasprówicza. Notatki, relacje, sprawozdania, korespondencja*. Sygn. B/II/4, Uchwała nr 11/38/70 Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Poznań-Wilda z dnia 4 czerwca 1970 r. w sprawie nadania imienia Hufcowi Związku Harcerstwa Polskiego Poznań-Wilda.

57 Komisja Historyczna Hufca ZHP Poznań-Wilda im. Jana Kasprówicza, Zespół: *Materiały o patronie. Życiorysy, druki ulotne, artykuły*. Sygn. B/II/1, Gawęda okolicznościowa z okazji 10 rocznicy restytucji imienia Jana Kasprówicza, 1980 r.

58 Komisja Historyczna Hufca ZHP Poznań-Wilda im. Jana Kasprówicza, Zespół: *Kapituła Odznaki Kasprówiczowskiej, Materiały z działalności, zeszyt kapituły, projekt wymagań*. Sygn. B/II/4, Projekt wymagań Odznaki Kasprówiczowskiej, ok. 1982 r.

59 Ibidem.

w ramach kręgu instruktorskiego, powinni znać historię przyjęcia patrona, okoliczności nadania sztandaru w 1939 r., opracować gawędę dla jednej z drużyn pionu starszoharcerskiego lub kręgu instruktorskiego, nauczyć te jednostki hymnu hufca, zorganizować wieczór poezji lub wieczornicę, a ponadto zwiedzić dom Kasprowicza na Harendzie lub w Szymborzu⁶⁰.

W 2000 r. Kapituła Odznaki Kasprowiczońskiej podjęła decyzję o zaktualizowaniu regulaminu zdobywania odznaki i formalnie wprowadziła symboliczny dotychczas Tytuł Drużyny Kasprowiczońskiej⁶¹.

Aby drużyna mogła zdobyć Tytuł Drużyny Kasprowiczońskiej, musiała wykazać, że przestrzega Prawa Harcerskiego, działa systemem zastępowym, posiada wzorowe umundurowanie zgodne z regulaminami ZHP, a członkowie regularnie płacą składkę członkowską. W takiej drużynie stopnie i sprawności powinny być zdobywane regularnie, sprawdzano stan proporców, prawidłowość prowadzenia dokumentacji oraz liczebność członków drużyny na obozach i biwakach. Jeśli zaś chodzi o stricte pracę z patronem, drużyna lub zastęp z tej drużyny miały udać się na wycieczkę do Inowrocławia lub na Harendę, otoczyć opieką znajdujący się w Poznaniu park Jana Kasprowicza i pomnik poety, posiadać w biblioteczkę drużyny tomik jego poezji oraz portret w harcówce. Wydarzeniem wieńczącym starania była organizowana przez drużynę Wieczornica Kasprowiczońska w okolicy rocznicy urodzin poety, zaś zamiar zdobywania tytułu drużyna zgłaszała do 30 września każdego roku⁶².

Indywidualną Odznakę Kasprowiczońską mogli zdobywać instruktorzy oraz wędrownicy w stopniu HO i HR, którzy pełnili funkcje instruktorskie. W szczególności oceniano przestrzeganie Prawa Harcerskiego przez kandydata, jego sylwetkę moralną i efekty pracy instruktorskiej. Kandydat powinien wykazać się znajomością życia i twórczości Jana Kasprowicza, posiadaniem tomiku jego poezji, umiejętnością wyrecytowania 2 jego utworów oraz odwiedzinami w muzeum poety w Inowrocławiu lub na Harendzie. Jak można zauważyć wymogi te są prawie identyczne co te dla całej drużyny, toteż bardzo często instruktorzy realizowali te dwie odznaki równolegle⁶³.

W 2019 r. nastąpiła zmiana członków Kapituły. Nowy skład postanowił przeprowadzić zmiany w Regulaminie zdobywania odznak. Zdający zgłaszali trudności w jej zdobywaniu, słabło również zainteresowanie wokół jej idei⁶⁴.

Główne zmiany w trybie zdobywania Tytułu Drużyny Kasprowiczońskiej dotyczyły uproszczenia wymagań i zgrupowania ich w duże, wspólne punkty. Zamiast wyróżniać osobno pracę systemem zastępowym, zamieniono ją na *wykazanie się umiejętnością pracy metodą harcerską w wybranej grupie wiekowej*⁶⁵. Wykreślono punkt o posiadaniu tomiku wierszy, zalecając zapoznanie się z nim i wykorzystanie go w praktyce. Znajomość

60 Ibidem.

61 Ibidem, *Regulamin Kapituły Odznaki Kasprowiczońskiej*.

62 Ibidem.

63 Ibidem.

64 *Regulamin Odznaki Kasprowiczońskiej*, mat. wewnętrzne Kapituły Odznaki Kasprowiczońskiej, s. 2.

65 Ibidem, s. 3.

wiersza poety nie wymagała już jego recytacji, a zaprezentowania go przez członków drużyny w wybranej formie, co zniwelowało stres harcerzy przed wystąpieniami publicznymi. Ze względu na zanik używania książeczek harcerskich były wydawane pisemne legitymacje potwierdzające zdobycie odznaki. Odznakę Tytułu Drużyny Kasprowiczowskiej nosi się na prawym rękawie munduru⁶⁶.

W zakresie zdobywania indywidualnej Odznaki Kasprowiczowskiej zmieniono kryterium osób mogących ubiegać się o nią. Zezwolono wędrownikom posiadającym Naramiennik Wędrowniczy na rozpoczęcie tego procesu. Umożliwiło to wielu osobom ostateczne zdobycie odznaki, co często było blokadą do ukończenia prób na stopnie harcerskie i instruktorskie. Oprócz tego zmodyfikowano część punktów, np. oprócz efektów pracy instruktora oceniano też osiągnięcia wędrownika w zakresie własnego rozwoju. Odznakę tę nosi się na prawej kieszeni munduru⁶⁷. Kilkanaście razy przyznano też Indywidualną Odznakę Honorową szczególnie zasłużonym instruktorom hufca⁶⁸. Szczegółowe zestawienia przyznania odznak przedstawia poniższa tabela.

Tab. 1 Zestawienie przyznanych w latach 1982–2025 Tytułów Drużyny Kasprowiczowskiej, Indywidualnej Odznaki Kasprowiczowskiej oraz Honorowej Odznaki im. J. Kasprowicza. Opracowanie własne, na podstawie Zeszytów Protokołów Kapituły Odznaki Kasprowiczowskiej, sygn. B/II/3, zbiory Komisji Historycznej Hufca ZHP Poznań-Wilda im. Jana Kasprowicza

	Tytuł Drużyny Kasprowiczowskiej	Indywidualna Odznaka Kasprowiczowska	Honorowa Odznaka im. J. Kasprowicza
1982	nie przyznano		
1983	1	30	13
1984	1	1	–
1985	–	–	–
1986	–	6	–
1987–1989	nie przyznano		
1990	–	–	1
1991–1993	nie przyznano		
1994	–	3	1
1995–1999	nie przyznano		
2000	–	2	–
2001	1	3	–
2002	2	1	–

⁶⁶ Ibidem, s. 3–4.

⁶⁷ Ibidem, s. 4.

⁶⁸ Komisja Historyczna Hufca ZHP Poznań-Wilda im. Jana Kasprowicza, Zespół: *Kapituła Odznaka Kasprowiczowskiej, Materiały z działalności, zeszyt kapituły, projekt wymagań*. sygn. B/II/3, Zeszyty Protokołów Kapituły Odznaki Kasprowiczowskiej.

2003	1	5	–
2004	–	12	2
2005	nie przyznano		
2006	–	21	–
2007	nie przyznano		
2008	2	7	1
2009	1	2	–
2010	1	4	–
2011	–	2	–
2012	2	3	–
2013	–	4	–
2014	1	5	–
2015	1	1	–
2016–2018	nie przyznano		
2019	1	2	–
2020			
2021	2	6	–
2022	nie przyznano		
2023	1	2	–
2024–2025	nie przyznano		

Źródło: opracowanie własne.

Sprawności Kasprowiczowskie

W 2020 r., w okresie pandemii, Zespół Programowo-Metodyczny Hufca Poznań-Wilda, w oparciu o poprzedni System Instrumentów Metodycznych, zaproponował swoim zuchom i harcerzom sprawności kasprowiczowskie, pozwalające im na poznawanie postaci Jana Kasprowicza bez wychodzenia z domu. Zostały one podzielone następująco: Przyjaciół Jana Kasprowicza (zuchowa), Poznań Jana Kasprowicza (1-gwiazdkowa, skierowana do harcerzy), Znam Jana Kasprowicza (2-gwiazdkowa, skierowana do harcerzy starszych) oraz Mecenas Jana Kasprowicza (3-gwiazdkowa, skierowana do wędrowników)⁶⁹.

Zuchy w ramach zdobywania sprawności Przyjaciół Jana Kasprowicza, miały do wykonania 5 zadań. Miały dowiedzieć się, w jakich czasach żył patron hufca i spróbować stworzyć strój z epoki, wykonać jego portret, wiedzieć, czym się zajmował i z jakimi miejscami był związany. Ponadto zuchy miały również wykonać krzyżówkę lub rebus, którego hasłem miał być tytuł jednego z wierszy Kasprowicza, a także spróbować samodzielnie stworzyć utwór poetycki⁷⁰.

⁶⁹ Zespół Programowo-Metodyczny Hufca ZHP Poznań-Wilda, *Sprawności kasprowiczowskie*, materiały wewnętrzne.

⁷⁰ Ibidem, Program Sprawności Zuchowej *Przyjaciół Jana Kasprowicza*.

Harcerze w ramach zdobywania sprawności Poznaję Jana Kasprowicza, podobnie jak zu chy mieli wiedzieć, czym zajmował się patron hufca. Oprócz tego mieli wykonać pracę plastyczną związaną z jego twórczością, przygotować rebus, zagadkę lub zaszyfrowaną informację o Kasprowiczu, a także przeczytać jego wiersz⁷¹.

Harcerze starsi wiedzę o Kasprowiczu w ramach sprawności Znam Jana Kasprowicza poszerzali o informacje dotyczące jego pochodzenia, znajomość najważniejszych faktów z jego życia oraz charakterystykę jego twórczości, a zdobyte informacje mieli wykorzysta ć do stworzenia kalendarium. Ponadto mieli za zadanie przeczytać 3 wiersze patrona oraz wskazać postawy i cechy Kasprowicza, które są dla nich przykładem⁷².

Wędrownicy w ramach sprawności Mecenasa Jana Kasprowicza musieli wykazać się mistrzowską znajomością życiorysu Kasprowicza, spopularyzować jego twórczość w dowolnej formie, przygotować mapę miejsc pamięci, przeczytać jego wiersze, a także przeprowadzić na temat jego życiorysu autorską dyskusję⁷³.

Sprawności weryfikowano i przyznawano wewnątrznie w drużynach, a członek drużyny po zrealizowaniu zadań otrzymywał plaketkę na mundur.

Podsumowanie

Pomimo skomplikowanego życiorysu Jan Kasprowicz pozostaje bardzo ważnym wzorcem wychowawczym dla wildeckich harcerzy. Jego życiorys będący swego rodzaju drogą „od pucybuta do milionera” jest dla nich wzorem determinacji, ciężkiej pracy, umiejętności radzenia sobie z kryzysem w życiu i patriotyzmu. Postępujący rozwój technologiczny i społeczny wymusza szukanie nowoczesnych sposobów na zainteresowanie harcerzy postacią Jana Kasprowicza, nad czym intensywnie pracuje teraz (czerwiec 2025) Komenda Hufca wraz z Kapitułą Odznaki Kasprowiczowskiej. Wszystko po to, aby podążając za słowami poety, *Iść. Czuwać!*⁷⁴.

71 Ibidem, Program Sprawności 1-gwiazdkowej *Poznaję Jana Kasprowicza*.

72 Ibidem, Program Sprawności 2-gwiazdkowej *Znam Jana Kasprowicza*.

73 Ibidem, Program Sprawności 3-gwiazdkowej *Mecenas Jana Kasprowicza*.

74 Parafraza utworu Jana Kasprowicza *Rozkaz*.

Working with a Historical Patron (Role Model) at the District (Hufiec) Level: The Case of the ZHP Poznań-Wilda District Named after Jan Kasprowicz

Abstract: A *hufiec* (scout district) is a territorial unit of the Polish Scouting and Guiding Association (ZHP), usually operating within a county or city district. Its main role is to bring together scout troops and cub packs, which may form larger structures such as *szczyepy* (groops) in order to carry out educational activities based on the ZHP educational method. A scout district may have its own name, patron, and flag. The patron's figure serves not only as a symbol but also as an educational tool in everyday work with young people and in the training of scout leaders. A good example of this approach is the Jan Kasprowicz Scout District (Hufiec ZHP Poznań-Wilda), where the patron's values are used not only symbolically but also programmatically to shape scouts' character, identity, and sense of responsibility. This case shows how work with a historical figure can strengthen the educational process and cohesion of local scouting communities.

Keywords: scouting education, historical figure, Poznań-Wilda Scout District, Polish Scouting and Guiding Association

Zdjęcia

Uroczystość wręczenia sztandaru dla VIII Hufca Harcerzy im. Jana Kasprowicza Poznań-Wilda w dniu 18 czerwca 1939 r. w Sali Domu Żołnierza przy ul. Fr. Ratajczaka (obecnie ul. Niezłomnych). Sztandar wręczyła p. Anna z Kasprowiczków Jarocka – córka poety. Zbiory Komisji Historycznej Hufca ZHP Poznań-Wilda im. Jana Kasprowicza.

Delegacja VIII Hufca Harcerzy Poznań Wilda przed Mauzoleum Jana Kasprowicza na Harendzie w Zakopanem w dniu 1 sierpnia 1939 r. Stoją od prawej: HR Teodor Müller, HO Ludwik Marian Kaczmarek – drużynowy 24 PDH, literat Kornel Makuszyński, Anna z Kasprowiczków Jarocka – córka poety, hm. Leon Królak – komendant VIII Hufca Harcerzy, HR Franciszek Książkowski – członek komendy VIII Hufca Harcerzy. Zbiory Komisji Historycznej Hufca ZHP Poznań-Wilda im. Jana Kasprowicza.

Uroczysta Rada Hufca 7 czerwca 1970 r. z okazji ponownego przyjęcia przez Hufiec Poznań-Wilda imienia Jana Kasprowicza, przemawia były komendant hufca, hm. Leon Królak. Zbiory Komisji Historycznej Hufca ZHP Poznań-Wilda im. Jana Kasprowicza.

Uroczyste nadanie imienia Jana Kasprowicza w 1970 r. Sztandar hufca, po wręczeniu, prezentuje hm. Ryszard Wosiński – Komendant Hufca Poznań-Wilda, obok stoi Sylwester Kamiński – Przewodniczący DRN Poznań-Wilda. Zbiory Komisji Historycznej Hufca ZHP Poznań-Wilda im. Jana Kasprowicza.

Poczet sztandarowy Hufca Poznań-Wilda w defiladzie w dniu 7 czerwca 1970 r. na Rynku Wildeckim po uroczystości nadania imienia Jana Kasprowicza Hufcowi Wildeckiemu. Od lewej: pwd. Ryszard Torzyński, pwd. Ireneusz Fechner (chorąży), pwd. Andrzej Nowak. Zbiory Komisji Historycznej Hufca ZHP Poznań-Wilda im. Jana Kasprowicza.